

átvonuláskor közel 600 diák nézett bele a távcsőembe; de ugyanígy kellemes emlékek maradnak a nyári Mars-megfigyelések, az általam egy augusztusi hajlalon megpillantott tűzgömb látványa és a novemberi holdfogyatkozás egyaránt. A szívemhez talán azért áll mégis a május 31-i napfogyatkozás a legközelebb, mert itt egyszerre tudtam vizuális, távcsöves és fotografikus észlelést végezni (mindmáig ezek a legjobban sikerült asztróképeim), s ugyanakkor – a viszonylag nagy létszámú, lelkes kilátogatóknak köszönhetően – egy rendkívül jó hangulatú bemutató részese is lehettem. Arról nem is beszélve, hogy egy csillagásznak készülő ifjú számára egy napfogyatkozás születésnapj ajándéknak sem utolsó...

S hogy az élet milyen meglepetéseket tud okozni? Az aznapi informatikavizsgán szóbelizni is kellett, s egyesével mehettünk be a vizsgahelységbe. A terem ajtaján belépve az elnök és jómagam is meglepődve konstatáltuk, hogy már találkoztunk – pár órával korábban, a Citadellán...

SZALAI TAMÁS
szaszi@bdeg.sopron.hu

Flóra és a Kanári-szigetek vulkanikus platója

A 2003-as nyár – az érettségi és a felvételi kipihenése után – számos kiváló, de legalábbis a budapesti fényszennyezéshez szokott szem számára mindenképpen kivételes alkalmat adott csillagászati megfigyelések elvégzéséhez. A továbbiakban két érdekes, és számomra legalább részben az újdonság erejével ható élményemről szeretnék beszámolni.

Egy „kedves” kisbolygó. A történet lényegében 2000-ben kezdődött, mikor is első alkalommal vettem részt az ágasvári táborban, és egy csapásra beleszerettem a mátrai tájba, a csodás égbe. Visszatértem 2001-ben, és egy év kihagyás után 2003-ban is. Ebben az évben is – mint minden alkalommal – konkrét tervekkel érkeztem. Már napokkal a tábor előtt keresőtérképeket nyomtattam, és különböző planetárium-szoftverek segítségével előre átnéztem a később észlelés tárgyát képezendő égiterveket. Az évkönyvből már hónapokkal előbb értesültem arról, hogy a 8-as sorszámos viselő Flora nevű kisbolygó az én 10x50-es Vixen binokulárom számára is elérhető tartományba fényesedik a nyár folyamán. Számomra ez azért is jelentett kivételes örömet, mert legjobb barátomat is Flórának hívják, és mindig érdeklődéssel hallgattam, ha a csillagászatról meséltem neki. Szokásos változós programom mellé tehát beterveztem ennek az aszteroidának a felkeresését és rajzos észleléssel való megörökítését is. Az időjárás változékonysága miatt első éjjel (június 27/28.) kizárólag változócsillagok fényességbecslésével tudtam foglalkozni, de egy nap elteltével már a számítógép képernyőjén sokszor megfigyelt fővi kisbolygó megadott helyzete felé irányítottam binoklimat (mely egy nagyon stabil Manfrotto állványon rezgésmentes képet adott). A földközelsége körül (1,35 AU) járó 8-9 magnitúdós égitest delelési időpontja körül is csak 22° horizont fölötti magasságban tartózkodott, így a nyár közepi időpont miatt a kicsit párás levegőben ezzel a műszerrel nem is volt olyan könnyű a megpillantása, mint ahogy azt előzetesen gondoltam. Több percnyi nézelődés után sorra tűntek fel az egyre halványabb csillagok is a látómezőben (közben két teleszkopikus meteor is átszelte az LM-t, ezek rögzítését is megtettem), majd elfordí-

tott látással éjfél után pár perccel végre sikerült megtalálnom a 8-ast. Ekkor alig 2 és fél fokra volt az M23-tól (ez nagyban megkönnyítette a kérdéses égterület azonosítását). Az előrejelzettnél valamivel halványabb volt, de kis idő elteltével már EL nélkül is látszott, így hozzákezdtam a rajzoláshoz. (Ülőalkalmatosságként egy farönk tett jó szolgálatot az egész hét folyamán.) A közepesen gazdag látómezőt a fényesebb csillagoktól kezdve, fokozatosan haladva a halványabbakig rajzoltam HB-s ceruzával, de nem töltöttem ki az egész LM-t, hisz később csak a kisbolygó helyzetét kell majd megjeleníteni – ezért főleg az összes csillagot berajzolni, főleg ha a Tejút környékén észlelünk – és annak változása lesz érdekes, ellenben a mély-ég megfigyelésekkel, ahol az egész LM fontos részét alkotja a rajznak. Végül Florát is beikszeltem, és eltettem a megfigyelési lapot a friss látómező-vázlattal későbbre. Ekkor még elméletileg (ezt azért merem így kijelenteni, mert a Guide alapján biztosan tudtam, hogy azon a koordinátán nem lehet más objektum) nem tekinthettem hitelesnek az azonosítást, hisz ehhez meg kellett figyelni az égitest elmozdulását is. Erre a 29/30-ai és július 2/3-ai éjszakán kerülhetett sor. Az észlelési procedúra ugyanúgy zajlott, mint egy nappal előbb: kitepülés az észlelőrétre, szemszoktatás, közben beszélgetés, eszmecsere, majd 23 óra 20 perckor – még tartott a csillagászati szürkület – sikerült megtalálni a kisbolygót. Örömmel konstatáltam, hogy körülbelül egy negyed fokot elmozdult az előző nap megfigyelt helyzetéhez képest. Gyorsan berajzoltam az észlelőlapra, és pár perc nézelődés után rátértem a változós program folytatására. Pár nap rossz idő után még egyszer berajzoltam a helyzetét, így egy egész szép és teljes észlelés született a tábor végére. Otthon lemásoltam az észlelőlapot, és egy példányt elküldtem a Meteor rovatvezetőjének is, valamint egy délután összefutottam Florával is, aki nagyon örült észlelési beszámolómnak.

Csillagívek 2100 méterről. A következő érdekes történet Tenerife szigetén esett meg velem, ide családommal jutottam el. A két hetes nyaralás alatt pár nap kivételével csillagászati szempontból szörnyű látási viszonyok uralkodtak az Afrika felől érkező sahara homokkal teli légtömegek miatt. Július 20-a környékén azonban kitisztult az idő, és nekem sikerült rábeszélnem édesapámat, hogy napnyugta környékén induljunk el a Teide-t körülölelő 2000 méter fölött elterülő fennsíkra. Ez egy régi kitörés következtében alakult ki, és olyan, mint egy nagy kráter, melyből a mostani vulkán mint központi csúcs emelkedik ki – csak jóval magasabb (3718m), mint a kráter pereme. A szürkület előrehaladtával jutottunk egyre feljebb a szerpentinre, majd már szinte teljes sötétségben értük el az előre kiszemelt megfigyelőhelyet a megdermedt lávafolyamok között 2100 méteres tengerszint feletti magasságban. Binokuláromat kivételesen nem vittem magammal a vakációra, azonban Zenit EM gépem és az előző cikkben említett állványom „kéznél volt”, így életemben először kipróbálhattam az asztrofotózást, bár csak a legegyszerűbb, csfkhúzos változatát. Egy nemzeti park nappal autókkal telezsúfolt, ám éjjel kihalt és fényektől távoli parkolójában állítottam fel a felszerelést, míg apám az autóban pihent. A teljes sötétség beálltával meglepődve tapasztaltam, hogy nem olyan jó az ég, mint ahogy arra számítottam. Santa Cruz fényei még innen is láthatóak voltak, mely ilyen időben nagyban zavarhatja a közeli obszervatórium munkáját. Lényegében egy átlagos ágasvári ég tárult elém, csak 1500 méterrel magasabbról. Na nem baj, gondoltam... Először az érdekesen magasan látszó Scorpius és Sagittarius csillagképeket vettem célba Helios 2/58-as alapobjektívummal, majd a két 10 perces expozíció után a Lyra és a Cygnus következő újabb 20-20 percre (az egyik felvétel közben érkezett meg az sms, hogy 120 pon-

tom lett a felvételin...). Végig maximális blendenyílást használtam Kodak Royal Supra 200-as film mellett. Az összesen egy óra expozíció után – amit apukám valószínűleg állítása ellenére igencsak unalmasnak tartott – elindultunk hazafelé. Teljes sötétségben nulla közvilágítás mellett hajtottunk közel negyven kilométeren keresztül, ennek megfelelően óvatosan, ~40 km/h-val. Egy rövid pillantást még vetettünk a történelmi közelség felé közeledő Marsra, majd hajnali három körül nyugovóra térünk. Idehaza derült ki, hogy a képek tökéletesen sikerültek, azóta felraktam őket egyetemi honlapomra is. Megtekintésük a <http://papics.web.elte.hu/startrails.html> címen lehetséges. Szép volt az elmúlt nyár, reményeim szerint a 2004-es sem lesz rosszabb!

PÁPICS PÉTER
papicspeter@axelero.hu

A 2003. november 20-i sarki fény

Ezen a hűvös, későőszi éjszakán életem legcsodálatosabb élményét éltem át, nevezetesen a sarki fényt sikerült megpillantanom. Ez, a Magyarországról nagyon ritkán látható jelenség most kiemelkedő intenzitással, és szinte teljes pompájában volt megfigyelhető.

A szokásos csütörtök esti úszás után tartottunk hazafelé Ádám barátommal, amikor is a buszról leszállva, egyfajta sejtelmes, halványkék színű fénylést véltem felfedezni északi irányban. Először csak azt hittem, a pazarló közvilágítás felhőkről visszaverődő fényeit látom, ám hazaérve egészen más gondolat fogalmazódott meg bennem. Szerencsémre, a házunk környékén nincs túl sok zavaró fényforrás, így innen sokkal halványabb csillagokat is meg lehet pillantani, mint városi égen, ebből adódóan ez a halovány fényecske is jobban látszott. Nagyon furcsa bizsergést éreztem, amikor tudatosult bennem, hogy ez Ő. Maga a nagyságos sarki fény. Hirtelen nem tudtam mit kezdeni, szinte földbe gyökerezett a lábam, és azon töprengtem, vajon csak álmodom, avagy ez tényleg a valóság? Hogy őszinte legyek, legmerészebb álmaimban sem gondoltam volna, hogy evilági életem során egyszer is megpillantom ezt a pazar, gyönyörű égi jelenséget, ráadásul saját házunk kertjéből. Azonnal felhívtam Kelley tanár urat, fűzesabonyi amatőrtársunkat, hogy látja-e azt, amit én. Ő éppen egy Mars-észlelés közepette töltötte idejét az ég alatt. Abban az időpontban a vörös bolygó éppen déli irányban tartózkodott, így nem is tudta, mi történik a háta mögött. Szavaim hallatára azonnal hátat fordított a Marsnak, azt mondta: „azonnal szaladok a fényképezőgépiért, mert ez kihagyhatatlan”. Nem sokkal később felhívtam Sípos Istvánt, egyri amatőrtársunkat is, hogy jöjjön ki azonnal, és nézzük együtt az „előadást”. Tíz perccel utána meg is érkezett, ekkor volt 21 óra 30 perc. A fény szépen lassan egyre nagyobb erősséggel jelentkezett, a teljes északi égboltot beborította ez a zenitig felnyúló égi tünemény. Ekkor már szembetűnően zöld, már-már méregzöldbe áthajló színben pompázott, s itt-ott kisebb ellipszis alakú, halványkék, fehér színű képződmények jelentek meg, majd pár másodpercen belül eltűntek. Kiszáratva István barátom hívta fel a figyelmemet arra, hogy az északnyugati égbolt mintha halványbarna, bíbor színű lenne. Ez nekem is feltűnt, s pár perccel később már észak és kelet felé is látszott ez a nem túl vastag bíbor színű perem. A bordó szín alatt pedig egy a hal-